

Rábai Dávid: A Bajkó Mátyás Emlék- konferenciáról

A Debreceni Egyetem jeles neveléstörténész professzorának, Bajkó Mátyásnak (1925–1999) az emlékére szervezett konferenciára 2016. 09. 17-én került sor Debrecenben, a DAB-székházban. A rendezvény első megszólalója és egyben moderátora a 125 éves Magyar Pedagógiai Társaság ügyvezető elnöke, *Trencsényi László* volt. Megnyitó beszédében elmondta, hogy a konferencia Bajkó Mátyás emlékét kívánja megőrizni, továbbá csatlakozik a reformáció 500. évfordulójának rendezvénysorozatához. Külön megköszönte a konferencia ötletgazdájának, *Birkásné Pápay Judit*nak a remek szervezést, amely nagyban segítette a konferencia létrejöttét.

Az első előadást *Brezsnyánszky László* tartotta, aki az ünnepekt egyetemi éveiről, szakmai pályáivéről adott áttekintést. Elmondta, hogy Bajkó Mátyással közel 33 éven keresztül dolgoztak egymás közelében a Debreceni Egyetemen. Említést tett arról, hogy Bajkó Mátyás messziről érkezett Debrecenbe, mert Erdélyben, a Székelyföldön, Ditróban született. Családjá földművelésből élt. Gyermeküket taníttatták. A két lánytestvér tanító lett. Mátyás a csíksomlyói líceumba járt, ő is szerzett tanítói oklevelet, majd Kolozsvárott érettségizett. Az 1948/49-es tanév első félévétől 1953-ig volt Debrecenben az egyetem böl-

csészkarának magyar–történelem szakos hallgatója, 1953-ban szerzett diplomát. Végzős diákként demonstrátori szerződést kapott, ezek után tanársegédként, majd adjunktusként kezdett el az egyetemen dolgozni. Bajkó Mátyás 1958-ban védte meg a doktori disszertációját, amelyet Benedek Elek életpályájáról, tanügyi, publicisztikai tevékenységéről írt. A későbbiekben a 18–19. századi protestáns kollégiumok történetét kutatta. Ebből a témából

a 18–19. századi protestáns kollégiumok történetét kutatta

írta meg a kandidátusi, illetve nyugdíjba vonulása után az akadémiai doktori dolgozatát. Előadása végén *Brezsnyánszky László* a Bajkó Mátyáshoz fűződő személyes emlékeiről is

mesélt egykori tanítványként és munkatársként. Elmondta, hogy egy rendkívül közvetlen, a diákok iránt mindig érdeklődő tanár volt. Határozott előadói hangjára a tanítványok ma is emlékeznek, kollégaként pedig szerény és jó kedélyű embernek tartotta.

Birkásné Pápay Judit elmesélte, hogy egy olyan konferencián találkozott először a tanár úrral, ahol ő is előadást tartott. Azonnal meghívást kapott Debrecenbe, hogy legyen tagja egy ottani kutatócsoportnak. Eredményes együttműködés alakult ki a csoportban, többen, köztük Judit asszony is az ő vezetésével doktorált. A professzor haláláról értesülve úgy döntött, hogy Bajkó Mátyás baráti kört alapít, itt határozták el, hogy kopjafát állítsanak a névadó emlékének. Egy verssel fejezte be gondolatait, amellyel a Bajkó tanár úrhoz fűződő személyes kapcsolatát illusztrálta.

Birkásné Pápay Judit megemlékezése után *Gerencsér Attila* következett az előadói sorban. Mint elmondta, közvetlen tanár-diák kapcsolat nem volt közöttük, azonban a kollégáktól sokat hallott róla. Először tudományos munkatársként került kapcsolatba Bajkó Mátyással, miután több ízben is közösen szerkesztettek kiadványokat. Rámutatott arra is, hogy Bajkó Mátyás mindig hűséges volt a Debreceni Egyetemhez. „A Debreceni Egyetem megfogott valamivel” – idézte.

Kiemelte továbbá, hogy Bajkó Magyar Pedagógiai Társasághoz fűződő elkötelezettsége példaértékű volt. Előadását azzal zárta, hogy 1997-ben megalakult a Karácsony Sándor nevét viselő pedagógiai egyesület, amelyben Bajkóval együtt alapító tagok lehettek. Az egyesület kiadványaiban számos pedagógusnak, oktatónak állított emléket.

Trencsényi László hozzászólásában a protestáns kollégiumok kutatása kapcsán összefoglalta, hogy mivel járultak hozzá Luther és követői az iskolaügy megújításához. Felhívta a figyelmet arra, hogy az *iskolakultúra* szakkifejezés bevezetése Bajkó Mátyás nevéhez fűződik, amit később szakmai tudományos folyóirat is címéül választott.

Daróczy Ágnes kollégiumi igazgató az előadásában a kollégiumi élet mai, leginkább gyakorlati kihívásairól beszélt, majd arról, hogy mit jelent számára a kollégium pedagógusként és szülőként. Az internátust családpótlóként, közösségként definiálta. Szerinte a kollégium falai között életre szóló barátságok és szerelmek szövődnek. Elmondta, hogy nagyon nehéz dolog lehet egy szülő számára, amikor elengedi a gyermekét a kollégiumba, ebből adódóan a pedagógusokra nagy felelősség hárul. Fő feladatuknak tekintik a kollégiumban, hogy a

diákokból a maximumot hozzák ki, illetve szeretnék elérni, hogy amit a nevelők végeznek, azt teljes odafigyeléssel tegyék. Tapasztalatai alapján nagy szükség lenne arra, hogy az egyetemen kollégiumi nevelőtanárok képzésére is sor kerüljön, olyan hallgatóknak, akik valóban hivatásuknak éreznék a szakmájukat. Előadása végén képsorozatot mutatott be a megemlékezőknek, illusztrálva ezzel a kollégiumban folyó mindennapi életet.

az iskolakultúra
szakkifejezés bevezetése
Bajkó Mátyás nevéhez
fűződik

Az előadások után Bajkó Mátyás özvegye megköszönte a szervezőknek, hogy létrejöhett a megemlékezés. Elmesélte, hogy az otthonukban egyfajta szellemi műhely

működött, ahol időről-időre tanítványok és kollégák gyűltek össze. Mesélt arról, hogy férje mindig beavatta őt a saját tudományos munkáiba, több tudományos vita részese lehetett, hiszen férje gyakran vitte őt magával szakmai eseményekre is. Elmondta, nagyon boldog, hogy ilyen férfi mellett élhetett.

Bajkó Mátyás első házasságából született lánya, *Bajkó Magdolna* is felidézett néhány emléket édesapjáról és Ditrórról. Lőrincz József nevét emelte ki mint az édesapja fő tanítómesterét a szülővárosában. Édesapja gyakran vendégeskedett Lőrincz Józsefnél, aki sokat tett Mátyásért, és akit ő is nagyon kedvelt és felnézett rá. Az emlékkonferencia résztvevői és előadói mindezek után közösen indultak el, hogy a temetőben tiszteletüket fejezzék ki Bajkó Mátyás kopjafájánál.

A rendezvényt és a kopjafaállítást pályázati úton a Reformáció Emlékbizottság támogatta. A szervezés a kezdeményezést felkaroló Magyar Pedagógiai Társaság és a Karácsony Sándor Pedagógiai Egyesület érdeme.

Úgy gondolom, hogy Bajkó Mátyásnak a szülőföldjéhez és a kutatási témájához való ragaszkodása mindenképpen példaértékűnek számít. Leginkább azért, mert a múlt század közepe utáni évtizedekben az egyházi iskolákkal való tudományos foglalkozás és publikálás bátor vállalkozásnak bizonyult a neveléstudós részéről, hiszen nem feltétlenül jelentette számára a tudományos karrier legbiztosabb útját. Bajkó azonban hűséges maradt és kitartott mind a szülőföldje, mind pedig az általa választott téma mellett, ezért is elismerésre méltó a neveléstörténet munkássága, tudományos karrierje.

**„PARADIGMÁK ÖRVÉNYÉBEN”
NEGYEDIK MAGYAR
FOGYATÉKOSSÁGTUDOMÁNYI
KONFERENCIA
(2016. NOVEMBER 21–22.)**

1.

**Hoffman Rita
– Flamich Mária:
A diszkrimináció felülírása**

- *Neked ugye nem lesz bajod attól, ha korizol?*
- *Á, nem! Dehogy!*
- *Gyengénlátó vagy, ugye, vagy hogy mondják?*
- *Aha, igen!*
- *Arra laksz, ahol az iskola van, ugye? Nem oda jártál, véletlenül?*

– *Á, nem! A szüleim gondolni se akartak ilyesmire! Bárhol el lehet intézni, hogy közel üljek a táblához! Oda csak a fogyatékosok járnak!*

(Lányok a 3-as villamoson)

Számos oka van annak, hogy ezzel a beszélgetéssel gondoltuk elkezdni beszámolóinkat a konferenciáról és a kulturális minifesztiválról. Az okok közül mi most csupán kettőt emelünk ki. Az egyik, hogy pontosan tudjuk, milyen kemény munka, magas szintű oktatás folyik abban az iskolában, hiszen diákként is, pedagógusként is megtapasztaltuk. A másik, hogy amíg stigma a fogyatékoság, és nem nézünk szembe vele, nem ismerjük meg, mert kiutakat keresünk megismerés helyett, addig – úgy tűnik – nem fogadjuk el magát a fogyatékosággal élő, vagy a ma leginkább előnyben részesített, legkevesebb pejoratív konnotációt hordozó szóhasználat szerint a „sérült”¹ embert sem. Pedig a „fogyatékosok” sokkal többen vannak, mint az ember gondolná. *Könczei* és *Hernádi* szerint² például az emberiség 10 százaléka, míg *Nichols* úgy látja,³ minden harmadik embernek köze van a fogyatékosághoz.

**KÖRÜLMÉNYEK, FOGALMAK,
KÖSZÖNTŐ**

Sérült emberek mindig léteztek, a fogyatékoság azonban fiatal, a 19. században keletkezett fogalom,⁴ melynek értelmezése

¹ Földes Petra (2002): A deficittől a társadalmi felelősségig. Beszélgetés Zászkaliczky Péterrel. *Új Pedagógiai Szemle*, 52. 4. sz., 52–63. Letöltés: <http://folyoiratok.ofi.hu/uj-pedagogiai-szemle/az-egyeni-deficittol-a-tarsadalmi-felelosseg-beszeltetes-zaszkaliczky> (2016. 08. 29.)

² Könczei György és Maróthy Johanna (2009, szerk.): *Fogyatékoságtudományi fogalomtár*. Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Budapest. Letöltés: mek.oszk.hu/09400/09410/09410.pdf (2017. 01.13.)

³ Nichols, M. (2011.12.05.): Nothing About Us Without Us: Disability and Global Expansion. *Disabled World*. Letöltés: <http://www.disabled-world.com/disability/blogs/global-expansion.php> (2017. 01. 31.)

⁴ Disability: Definitions, Models, Experience (2016): In: *Stanford Encyclopedia of Philosophy*. Letöltés: <https://plato.stanford.edu/entries/disability> (2016. 09. 12.)

erősen kultúrafüggő,⁵ mint ahogy a fogyatékos emberek megítélése is. Pontosan ez a megfontolás vezetett ahhoz, hogy a Negyedik Magyar Fogyatékoságtudományi Konferencia témája a fogyatékoság kulturális megjelenése legyen. A konferencia lehetőséget kínált a fogyatékosággal élő személyek számára, hogy megmutassák értékeiket, ezért a konferenciát egy – eddig a világon egyedülálló – hangverseny nyitotta meg, ahol fogyatékosággal élő és velük szimpatizáló művészek muzsikáltak együtt az Anima Musicæ Kamarazenekarral. A hangversenyt a fogyatékosággal élő személyek társadalmi felelősségvállalását hangsúlyozó Összhang Alapítvány, a tudományos programot pedig az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kara (ELTE BGGYK), annak Fogyatékoság és Társadalmi Részvétel Intézete, a Magyar Szociológiai Társaság Fogyatékoságtudományi Szakosztálya, valamint az ELTE BGGYK Fogyatékoságtudományi Doktori Műhelye szervezte a Magyar Tudomány Ünnepe tiszteletére. Mindkét rendezvény mottója *Tom Shakespeare* alábbi kérdése, amelyre mindkét rendezvény voltaképpen válaszlehetőségeket is kínált: „Hogy válhatsz egyéniséggé, ha a világ már úgy döntött, típus vagy?”⁶

Ez a tipizálás a magyarázata annak is, amiért a rendezvény a *Paradigmák örvényében* címet kapta. Az emberiség története során sokan, sokfélélt gondoltak

a sérült emberekről, voltak már gonoszak, nevetségesek, szálnalmasak, szuperhősök, aszexuálisak. A paradigmák állandóan és egyre gyorsabban változnak, olyannyira gyorsan, hogy örvényükben szinte láthatatlan marad a megbélyegző jelzőket keményen tűrő, az értékeit bizonyítani erősen igyekvő ember – aki mellelleg fogyatékos. Ez az Ember lépett színpadra 2016.

a megbélyegző jelzőket keményen tűrő, az értékeit bizonyítani erősen igyekvő ember – aki mellelleg fogyatékos

november 21-én a Nádor Teremben. A hangverseny díszvendége *Colleen Bell*, az Egyesült Államok nagykövete volt, akit az eseményt rendező Összhang Alapítvány kuratóriuma nevében e cikk egyik szerzője, *Hoffmann Rita*

köszöntött. *Bell* nagykövet asszony az alábbi gondolattal zárta megnyitó beszédét: „Ahogy Platón mondta: A zene bármely más oktatási eszköznél hatásosabb, mert a ritmus és a harmónia utat talál a lelkek legbelsőbb zugaiba. Legyen a ma este zenével teli, és a felhangzó ritmus és harmónia serkentse a párbeszédet minden előadó és konferencia-résztevő szívén és elméjén át.”

A KONCERT

A hangversenyen *dr. Könczei György* professzor az ELTE BGGYK Fogyatékoság és Társadalmi Részvételi Intézet igazgatója, a konferencia szervezőbizottságának elnöke, valamint *dr. Jókay Károly*, a Magyar-Amerikai Fulbright Bizottság elnöke köszöntötte a közönséget.

⁵ Hernádi és Könczei (2015): A fogyatékoságtudomány „térképei”. In: Hernádi Ilona és Könczei György (szerk.): *A felelet kérdései között: Fogyatékoságtudomány Magyarországon*. FOTRI Digitális könyvtár 1. Eötvös Loránd Tudományegyetem Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Budapest. 10–31. Letöltés: http://www.elteader.hu/media/2015/07/A_felelet_kerdesei_kozott_READER1.pdf. (2016. 07. 20.); Flamich és Hoffmann (2013): *(Dis)kurzus a sztereotípiákról. Pedagógusképzés*. Kézirat.

⁶ Shakespeare, T. (2011): This long disease, my life. *Disability Studies Quarterly*, 31. 4. sz. Letöltés: <http://dsq-sds.org/article/view/1727/1775> (2016. 12. 11.)

Fogyatékossgal élő muzsikuskok számára ismerős helyszín a koncertpódium szerte a világon, így a hazai zenészeink számára is. Ami különlegessé tette ezt a hangversenyt, az a részt vevő művészek sokszínűsége. *Magyar Csaba Georg Friedrich Handel B-dúr orgonaversenyének* orgonistája volt (HWV 294). Ő a vakok iskolájában tanít látássérültként zongorát. *Hegedűs Petra Carl Maria von Weber Esz-dúr klarinétversenyének* (Op.74) volt a szólistája. *Hegedűs Petra* Magyarország egyetlen hivatásos kerekesszékes klarinéttanára.

E cikk másik szerzője, *Flamich Mária Wolfgang Amadeus Mozart Alma grande e nobil core* című hangversenyáriáját (K.578) adta elő, majd a *Figaro házassága* című operájából a *Sull'aria*, a *Così fan tutte* című operából pedig az *Ah guarda sorella* duettek hangzottak el. *Flamich Mária* partnere *Ducza Nóra* operaénekes volt. A hangversenyt *Érdi Tamás* zárta *Wolfgang Amadeus Mozart A-dúr zongoraversenyével* (K.488).

A KONFERENCIA DÉLELŐTTJE, ELŐADÁSOK, ÉNEK

A november 22-i tudományos rendezvény gondolatísága kiválóan szemléltethető *Thomas Couser* professzor szavaival:

„A fogyatékossg az emberi sokszínűség egyik alapvető és minden korban jelenlévő arculata, amelyet saját történelmi és kulturális felfogások jellemeznek, ezért megérdemli, hogy a tudomány is figyeljen rá. A fogyatékossgtudomány nem korlátozódik a fogyatékos emberek mint különálló kisebbség tanulmányozására. E diszciplína egyéb tényezők mellett

kulturális konstrukcióként is közelít a fogyatékossgához. A fogyatékossgtudomány iránt elkötelezett kortárs kutatók meglátása szerint a fogyatékossg egy meghatározó kulturális kategória, hasonlóan a faji és nemi identitáshoz. A fogyatékossg olyan kulturális konstrukció, amely jellemző tulajdonságokat rendel egyénekhez, és diszkriminálja őket testi különbözőségeik alapján.”⁷

E diszkrimináció felülírását szorgalmazta a multidiszciplináris tudományos program, amit *dr. Zászkaliczky Péter*, az ELTE BGGYK dékánja vezetett fel. A dékán megnyitó beszéde után a konferencia amerikai vendégelőadója, *Georgina Kleege* következett. Előadásának címe *Vak önarcképek: A vakság újragondolása* volt. A hazánkban kevésbé ismert tudós 2003 óta a kaliforniai Berkeley Egyetem Angol Tanszékén tanít kreatív írást, valamint A fogyatékossg ábrázolása a szépirodalomban című tárgyat és fogyatékossg-memoárt. Kleege azok közé a tudósok közé tartozik, akik az elméleten túl, gyakorlatban művelik a kulturális fogyatékossgtudomány nevű, nagyon fiatal diszciplínát. 1999-ben megjelent *Sight Unseen (Látás láthatlanul)* című esszégyűjteménye klasszikus a fogyatékossgtudomány szakirodalmában. Esszéinek témái saját megvakulásának, vakságának megtapasztalása, a vakság szépirodalmi, film- és nyelvbéli megjelenésének kritikus reflexiói. A gyűjtemény ajánlott olvasmány a fogyatékossgtudomány, vizuális kultúra, pedagógia, pszichológia, egészségügy, filozófia, ophtalmológia hallgatói számára az angolszász szakirodalomban. A 2006-ban megjelent *Blind Rage: Letters to Helen Keller (Vak düh: levelek Helen Kellerhez)*

⁷ Couser, G. T. (2005): *Disability as diversity: A difference with a difference*. Letöltés: <https://periodicos.ufsc.br/index.php/desterro/article/download/7325/6748> (2017. 01. 15.)

című könyve múlt és jelen paradigmáinak valóságában dolgozza fel az ünnevelt ikon, Helen Keller életét. Jelenleg Kleege érdeklődésének középpontjában a vakság és a vizuális művészetek kapcsolata áll; hogyan jelenik meg a vakság a művészetben és hogyan hat a vizuális művészek életére, valamint hogyan tehetik hozzáférhetővé a vizuális művészeteket a múzeumok a látássérültek számára. Georgina Kleege tanácsadóként segíti múzeumok munkáját világszerte. Aktív tanácsadója a New York-i Metropolitan Museum of Art, valamint a londoni Tate Modern csapatak.

Georgina Kleege vakságfelfogásának megismerése után *dr. Rényi*

András (ELTE Művészettörténeti Intézet) az ember vakságtól, sötétségtől való félelméről beszélt *Fekete a feketén – Az elsötétülés drámája az absztrakt művészetben* címmel, *Barnett Newman Abraham* című képe kapcsán.

A konferencia súlyos témájú előadásait oldandó, mai magyar költők népdalokra írott versei hangzottak el *Bartolf Zsuzsánna* énekmondó előadásában. *Bartolf Zsuzsánna* a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem Népzene szakán végzett vak énekmondó.

Freak show – Művészet vagy pornográfia? A fogyatékoság jelenkori kulturális megjelenésével kapcsolatban tette fel a kérdést *dr. Hernádi Ilona* (ELTE BGGYK) és *dr. Köncei György*. Előadásukat *Gombás Judit* és *Tóthné dr. Kálbli Katalin* (mindketten ELTE BGGYK) *A testkultúrával összefüggő területek jelentősége a fogyatékos személyek életében – Életminőség és sport* című előadása követte.

A KONFERENCIA DÉLUTÁNJA, ELŐADÁSOK, ZENE, SZÍNHÁZ

A délutáni program *Vincze Tamás Mi, a Sikek* című, jelnyelven előadott prezentációjával és *Arany János A rab golya* című versének jelnyelvi interpretációjával folytatódott. Ezt követően *Tóth Tamás Zoltán*, a Miskolci Egyetem Bölcsészettudományi Karának doktorandusza vezetett be minden

érdeklődőt az Asperger-szindrómával élhető élet egyik szegmensébe, *A környező társadalommal való korai és későbbi tapasztalataim és borulató, paranoid, ultrakonzervatív, továbbá erő-*

sen a pozitív értelemben vett resaintement eszkatológikus képze által meghatározott személyiségem kialakulása címmel.

A különleges világlátás egy újabb színét mutatta be *Tasi Gábor* fotográfus (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem) *Fotográfia más szemmel* című, vak emberekről készített arcképeket és vak emberek által készített önarcképeket bemutató előadása és képsorozata.

Az arcképek és önarcképek után *Máj Krisztina* (Vakrepülés Színtársulat) *Vakrepülés, biztonságos földetérés – Színház a sötétben* című előadásának köszönhetően egy olyan

színtársulattal ismerkedhettünk meg, akik a látóérzék kikapcsolásával adnak felejthetetlen, bizalmon alapuló színházi élményt – elsötétített környezetben.

A hang – Thomas Quasthoff művészete volt a címe *Klézli János*, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem tanára előadásának, melyben kizárólag zene- és előadóművészetről esett szó. A művész

hogyan tehetik hozzáférhetővé a vizuális művészeteket a múzeumok a látássérültek számára

a látóérzék kikapcsolásával adnak felejthetetlen, bizalmon alapuló színházi élményt

fogyatékoságára csupán egyetlen mondat utalt.

Csáki András ugyancsak a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemről érkezett. Ő viszont egyetlen szót sem beszélt fogyatékoságról *A gitár újjászületése Andrés Segovia és Joaquín Rodrigo munkásságának tükrében* című, gitárjátékával kiegészített előadásában, mígnem a hallgatóságból megkérdezte valaki, mennyiben kapcsolódik előadása a konferencia témájához. Ekkor derült ki, hogy a nemzetközi elismerésnek örvendő spanyol zeneszerző, Joaquín Rodrigo hároméves korában veszítette el látását.

A korábbi konferenciák gyakorlatával szemben ez a rendezvény kezdő kutatók számára is lehetőséget adott, és a mottó kérdésére keresett választ különféle egyetemek hallgatói körében. A kérdésre („Hogy válhatsz egyéniséggé, ha a világ már úgy döntött, típus vagy?”) adott válaszokat tízperces előadások formájában ismerhettük meg mintegy hatvan percen.⁸ A prezentációkat Bartolf Zsuzsanna énekmondó rövid előadása zárta.

A legutolsó prezentációt *Bryan Bashin*, a San Francisco-i LightHouse for the Blind and Visually Impaired vezérigazgatója tartotta *A vezetés és szervezés művészete* címmel Skype-on keresztül. Bryan Bashin vak újságíró, ma egy több ezer embert foglalkoztató, látássérült embereket segítő nagyvállalat vezérigazgatója. Előadásából megtudhattuk: Kalifornia történelme során több alkalommal volt rá példa, hogy vak embereket bíztak meg vezető szereppel, vagy harcoltak ki ők maguknak vezető po-

zíciót, és hogy ami a vezetést illeti, sokkal inkább a rátermettség számít, mint a látás.

ZÁRSZÓ

A konferenciát az egyetem részéről *Antal Zsuzsa* (ELTE BGGYK) és dr. Könczei György szavai és a fiatal vak rockzenész, *Juhász Tomi* dalai zárták. Az esemény moderátorai *Antal Zsuzsa* és *Horváth Péter* (ELTE BGGYK) voltak.

Természetes, hogy ez a konferencia minden tekintetben akadálymentes volt, ezzel is példázva, hogy a mindenki számára való hozzáférés megoldható anélkül, hogy az esemény bármit is veszítene tudományos minőségéből és rangjából, ezért szinkrontolmácsolást, jelnyelvi tolmácsolást, valamint audionarrációt is mindvégig biztosítottak a rendezők. A konferencia zökkenőmentes lebonyolításában 20 önkéntes egyetemi hallgató segítette a helyszínen a 201 regisztrált résztvevőt és a rendezőket.

A résztvevők, érdeklődők magas létszámából arra következtethetünk, hogy a fogyatékoság kulturális ábrázolása, a sérült emberek történetei érdeklődést váltanak ki azokból az emberekből, akik keveset, vagy semmit sem tudnak a fogyatékoságról, ezért idegenkednek a sérült emberektől. Ezt az érdeklődést kellene, hogy felismerje a pedagógia, csakúgy, mint a gyógypedagógia, és élve a kulturális fogyatékoságtudomány lehetőségeivel, valamint bízva a fogyatékosággal élő

⁸ Sorrendben az elhangzott előadások és címeik: *Andor Csaba* (ELTE BGGYK): „A világ már úgy döntött, típus vagy?”; *Darai Dóra* (ELTE BGGYK): *Sajátos képzési igényű hallgatók helyzetképe a felsőoktatásban, az ELTE Fogyatékoságügyi Központjában végzett személyi segítői munkatapasztalat tükrében*; *Kézmárki Adrienn* (Budapesti Gazdasági Egyetem): *A Down-szindróma a művészettörténetben – Csáki Róbert festészete*; *Kozák Zsuzsanna*: *Autizmus és képzőművészet összefüggései a magyar kortárs művészeti praxisban*; *Környei Kristóf*: *Mozgás és fogyatékoság: Személyes beszámoló az Artman Egyesület Táncéneia Együttesében folyó művészeti munkáról*; *Péni Brigitta és Tóth Fruzsina* (Moholy-Nagy Művészeti Egyetem): *Fogyatékoság és design*.

oktatókban, újragondolná és kiegészítené a pedagógusképzést. Szemléletet formálni viszonylag nehezen képzelhető el kulturális meg-alapozottság nélkül. És ha a kultúra felől közelítünk, megtaníthatjuk, megtanulhatjuk, hogy – bár a világ úgy döntött, tulajdonképpen mindenki típus – valójában mindannyian pótolhatatlanok, egyéniségek vagyunk. És nem az számít, hogy kik járnak a közeli iskolába, hanem, hogy kik, hogyan és mit tanítanak ott.

2.

Horváth Zsuzsanna és Kunt Zsuzsanna: Beszélgetés a konferencia délelőttjéről⁹

Az önarcképektől a vakságon át a vak önarcképekig

– Negyedik év, negyedik konferencia. Mire emlékszel az előző évi konferenciákról?

– Az az érzésem, hogy a fogyatékoságtudomány Magyarországon is egyre erősebb gyökereket ver a tudományos kereteken innen és túl. 2013-ban volt az első konferencia, ami még elsősorban a fogyatékoságtudomány tudomány-rendszertani helykereséséről, legitimációs kérdéseiről, folyamatairól szólt. Ekkor a szervezők több workshop keretében biztosítottak lehető-

séget arra, hogy a fogyatékoságtudomány kutatóesetikai alapvetéséről kutatók és a konferencia résztvevői közösen vitázzanak. Ennek a műhelyvitának a vég-eredménye és az előadások leiratai meg is jelentek később egy digitálisan elérhető kötetben *A felelet kérdései között*¹⁰ címmel.

Ebben a tanulmánykötetben már a 2014-es konferencia előadásairól is olvashatunk, amely többek között tartalmazza három frissen doktorált kutató téziseit a feminista fogyatékoságtudomány, a felnőtté válás és a gondnokság alá helyezett személyek választójogi szabályozásának témáiban. Szintén emlékezetes volt számomra a segítőkutyás programok társadalmi szemléletformálásával kapcsolatos tudás megosztását célzó, és egy ELTE BGGYK-n tartott, a gyógypedagógia és a fogyatékoságtudomány kontextusában a halál, haldoklás, asszisztált öngyilkosság témáit körbejáró kurzus tapasztalatait bemutató előadás is. A 2015-ös konferencia már nemzetközinek számított, hiszen a diszciplínán belül az egyik legelismertebb brit kutató, *Dan Goodley* is előadott a fogyatékoságtudomány legfrissebb elméleteiről és útjairól. Az anyaságról, bioetikáról, biomedicináról szóló előadások és kerekasztal-beszélgetések erősen megmozgatták a közönséget, ahogyan a fogyatékoságtudomány és a gyógypedagógia konstruktív együttműködésének lehetőségeiről szóló beszélgetés felpezsdítette a szakmai diskurzust. Egyre több résztvevő van ezeken a konferenciákon évről évre. Nem csupán kutatók, egyetemi tanárok, hanem olyan

⁹ A beszélgetés a két szerző választott műfaja a beszámolóra. Írásuk Hoffmann Rita és Flamich Mária tudósításának ismeretében készült. A szerzők a maguk érdeklődése, érzékenysége szerint készítették el a beszámolójukat a konferencia délelőttjéről. (A szerk.)

¹⁰ Forrás: http://www.eltereader.hu/media/2015/07/A_felelet_kerdesei_kozott_READER1.pdf (2017. 01. 10.)

kíváncsi emberek, akik tudják – és nagyon jól tudják – hogy ez a fórum nekik is szól, és elsődleges céljai között szerepel a közös tudáskonstrukció.

– Beszéljünk az idei konferenciáról! Mi volt a legmeghatározóbb számodra *Georgina Kleege* előadásában az idei konferencián?

– Nekem nagyon tetszett az, ahogyan *Georgina* felépítette a prezentációját, olyan finoman haladt a fő témája felé, mégis mindig akörül forogtunk. Ahogyan az önarcképektől a vakságon át a vak önarcképekig vezetett bennünket, vagyis ahogy *Rembrandt*-tól, *Van Gogh*-on és *Picassón* keresztül eljutottunk egészen *Alice Wingwallig*, lenyűgözött. Arra gondolok elsősorban, hogy prezentációja elején nem vak festők, művészek önarcképeit mutatta be (*Vincent Van Gogh: Önarckép*, 1889) majd ezeket olyan képek követték, melyeket szintén nem látásérült személyek készítettek, de vak személyeket ábrázolnak (*Pablo Picasso: A vak ember étele*, 1903). Az előadás folytatásaként és végén pedig már vak, vagy látásérült művészek alkotásaival foglalkoztunk, fotográfusokkal, filmművészekkel, festőkkel és performanszművészekkel. Illetve az is nagyon fontos volt, ahogyan *Georgina* két fókusz meghatározásával segített érzékelni az általa mutatott képeket, a „kéz” („hand”) és a „kék/szomorúság” („blue”) vonatkozásában. Megdöbentő volt, hogy ez a két motívum tényleg milyen fontos eleme azoknak a képeknek, fényképeknek, filmeknek, amiket bemutatott nekünk, akár *Kurt Westor*nról, akár *Sargy Mann*ról

tudják, hogy ez a fórum nekik is szól

a vak emberek vizualitását kutató előadás sokat mond el a látó emberek vizualitásáról is

volt szó. Neked mi volt ebben az előadásban a legfontosabb?

– *Georgina Kleege* előadása számomra markánsan rámutat arra a jelentésre, amit *Dan Goodley* a „dis/ability studies” tudatos „/” használatával is igyekszik formailag kifejezni: a *disability studies* nem létezhet *ability studies* nélkül. A vak emberek vizualitását kutató előadás sokat mond el a látó emberek vizualitásáról is. Ha fogyatékoságról beszélünk,

mindig képességekről is beszélünk, s ahogyan egy látó ember kutathatja azt, hogy hogyan él meg a vak emberek életük egyes területeit, úgy egy vak kutató látásról szóló kutatása is fontos, gyümölcsöző tudást ad a látásról alkotott kánonnak. Úgy gondolom, hogy tudásunk ezen vetülete fontosságának hangsúlyozása szemléletbeli alapot biztosított a rákövetkező előadásoknak is.

– *Dr. Rényi András* előadásának központi eleme *Barnett Newman: Abraham* (1949) című festménye volt, ezt megelőzően azonban a 20. századi New York-i Iskola művészeinek egyik legnagyobb dilemmáját tárta a hallgatóság elé, miszerint: mi a művészet dolga? Előadásából én leginkább a kérdéseket

vittem magammal. Mit jelent az, hogy nézni? Mit kell egy olyan képen nézni, amin fekete van a feketén? Mit jelent egy kép? Tárty vagy esemény? Fontos volt meghallani azokat a gondolatokat, amik ilyen szorosan összekötik a művész dilemmáját a vallással, az igazság keresésével, a metafizikával.

– Azt közvetítette ez az előadás nekem, hogy jelen kell lenni. Hiszen a művészet lényege, hogy a kép előtt álló emberrel *valami* történjen – és ez a valami kizárólag a jelenlét által születhet meg. A fekete

a feketén a különbség minimuma – mi történik, ha ez a minimum is elveszik? Azon is elgondolkodtam az előadás kapcsán, hogy mi történik akkor, ha nem adunk nevet a különbségnek, ha nem illetjük kategóriaként? Ahogy mondod; Rényi András a Bibliából idézett választ – kérdés, mi hol keressük? Akár a *dr. Hernádi Ilona* és *dr. Könczei György* által a freak show-król¹¹ és azok korunkbeli megjelenéséről tartott előadás is kapcsolódik ehhez a kérdéshez. Ki mondja meg, hogy ki a „freak”? Kéi a rámutatás, a béklyóütés hatalma? És ki mutat vissza? S ki nézi, kutatja az egymásra mutatókat? Te más gondolsz-e most a freak show-król, mint akkor, az előadást hallgatva?

– Azt gondoltam, ahogy gondolom most is, hogy nagyon elemi, lényeges kérdést feszegettek az előadók. Kifejezetten azzal kapcsolatban, ahogyan a „freak” jelenségen keresztül összekötötték a múltat a jelenlét.

A cirkuszt a „cirkusszal”. Rávilágítottak arra, hogy a másság hogyan maradt napjainkig is a szórakoztatás eszköze, miközben már-már divattá is vált. A kérdés persze számomra nyitva maradt, hogy ez közele-dés-e vagy egy újabb lehetőség a normalitástól való elhatárolódásra.

– Az utolsó előadás kulcsszavai voltak az életminőség és sport, a testkultúra, a fogyatékoság és életminőség. Egy olyan komoly kutatásról hallottunk, amely megmutatta a közönségnek, hogy a mozgás, a sport, bármelyikünk életében van jelen, elengedhetetlen fogalmak és élmények az ember életminőségének szempontjából.

– Összességében tehát bizonyosak vagyunk abban, hogy számtalan hasonló (vagy ellentmondó) élménymegosztás hangzott el a konferenciát követően akár szóban, akár írásban, e-mailen. Úgy gondoljuk, hogy célja is ez a konferenciának – találkozni, teret és fórumot teremteni

a diskurzusnak, kérdezni, vitázni, újrakérdezni. A paradigmák örvénylenek, a feleletekre kérdések érkeznek. Fogyatékoságtudományi konferencia 2017-ben is lesz!

mi történik akkor, ha nem adunk nevet a különbségnek, ha nem illetjük kategóriaként

találkozni, teret és fórumot teremteni a diskurzusnak, kérdezni, vitázni, újrakérdezni

¹¹ Freak show: A 16. század közepétől népszerű időtöltés Angliában, látványos testi rendellenességgel élő (freak = szörnyszülött, csodabogár) emberek mutogatása, többnyire cirkuszi előadás részeként.

Szárász Zoltánné Csáková Klára: „Nagy Sándor: Utak a XX. századi didaktikából”

Telt házaz emlékkonferencia

A Károli Gáspár Református Egyetem Tanítóképző Főiskolai Kara a Tudomány Ünnepe alkalmából évente konferenciát szervez. Ebben az évben – a reformáció 500 éves jubileumára is készülve – országos neveléstudományi konferenciára került sor a Magyar Pedagógiai Társaság, az Eötvös Loránd Tudományegyetem, Nagykováros Város Önkormányzata, a Magyarországi Református Egyház Doktorok Kollégiuma és az Óvó- és Tanítóképzők Egyesülete támogatásával 2016. november 10-én. A

konferencia Nagy Sándor professzor életművét és szellemi örökségét tárgyalta születésének 100. évfordulója alkalmából. Az egész ország területéről érkeztek előadók, vendégek és érdeklődő pedagógusok, hallgatók.

Nagy Sándor (1916. április 26. – 1994. november 14.) a hajdani Nagykovárosi és Dunamelléki Református Tanítóképző Intézetben végezte tanulmányait 1930 és 1934 között. A kiváló prepárol a nagykovárosi képző évkönyvei számos információval szolgálnak. A Baranya megyei Zalátán született szegény sorsú diák aktív közösségi munkát végzett, közéleti, egyházi tevékenysége egyaránt dicséretes volt. Kiváló osztályzattal, osztályelsőként fejezte be tanulmányait. További tanulmányok,

tanárság, hadifogság, tanítóképzői, tanárképzői oktatói állások után 1952-től az Eötvös Loránd Tudományegyetemen tanított pedagógiai tárgyakat 1986-os nyugdíjba vonulásáig. Több ezer pedagógus volt a tanítványa az évtizedek alatt, akik közül sokan a mai napig szolgálják a köznevelés ügyét.¹

A délelőtti plenáris ülésen prof. dr. Falus Iván, a neveléstudományok MTA doktora, dr. Trencsényi László, a Magyar Pedagógiai Társaság (MPT) ügyvezető elnöke és dr. Szenczi Árpád dékán méltatták és mutatták be Nagy Sándor tudományos életművét. Az előadásokból a szépszármú közönség megismerhette Nagy Sándor életének fontosabb mérföldköveit, Didaktika című főművét, melyet több éven át tartó átgondolt munkával készített olyan korábbi

klasszikusokra támaszkodva, mint Comenius, Herbart és Fináczy, és hatással volt rá Imre Sándor, Nagy László, Prohászka Lajos munkássága is. Egy Falus Iván által 1986-ban készített interjúban Nagy Sándor a következő ma is aktuális gondolatokat fogalmazta meg:

„egy olyan integrált pedagógiát volna jó létrehozni, amelyben az oktatáselmélet és a neveléselemélet úgy van együtt, hogy ne kelljen külön oktatáselméletet és neveléseleméletet tanítani [...] az oktatástechnológia számomra nem cél, hanem eszköz az egzaktabb didaktika szolgálatában és a didaktika sem cél, hanem eszköz egy integrált pedagógia szolgálatában.”²

¹ Emlékezés lapunkban: Nagy Sándor professzorra emlékezünk. *Pedagógiai Szemle*, 1995/7-8. sz. 107-109. Tiszteletére, emlékére 2007. november 16-án az ELTE PPK fszt. 4-es termét Nagy Sándor Teremébe avatták. A teremben Nagy Sándor életének és munkásságának emlékei, dokumentumai találhatóak.

² Letöltés: <http://eotvoskiado.hu/site/kiadvanyok/182> (2017. 01. 30.)

A délelőtti folyamán a pedagógia, a neveléstudomány több területére is betekintést nyerhetett a hallgatóság. *Dr. Molnár György*, a BME APPI tanszékvezetője, az MPT didaktika szakosztálya elnöke a szakképzésben folyó munkáról beszélt. *Eszterág Ildikó*, a *Móra Kiadó* szerkesztője és az MPT Pest megyei Tagozata elnöke „Többkönyvesség hatása a tanulásra” címmel tartott előadást. *Dr. Bárdi Árpád*, a Főiskolai Kar docense pedig a tanösvényeket mutatta be szemléletes formában.

A rendezvény szervezői *Nagy Sándor* tiszteletére emléktáblát avattak a Tanítóképző Főiskolai Kar épületén. Kora délután a tudományos konferencia folytatásaként könyvbemutatóra kerül sor. Egy rendkívüli tanulmánykötetet mutatott be főszerkesztőként *Dr. Méhes Balázs* dékánhelyettes. A *Lelki arcunk* című könyv *dr. Szenczi Árpád* dékán úr 60. születésnapjára készült ajándékként.

A délután folyamán a társzervezők és az ifjúság szekcióüléseken vitatta meg az aktuális pedagógiai kérdéseket. Ennek keretében került sor a kar *Tudományos Diákköri Konferenciájának* házi versenyére is. A zsűri elnöke *dr. Trencsényi László* volt. A zsűri tagjai: *dr. Erdélyi Erzsébet*, az ELTE nyugalmazott docense, *Szabóné Irházi Zsuzsanna*, az önkormányzat oktatási,

kulturális, ifjúsági és sport bizottságának elnöke, *dr. Fruttus István Levente* docens, a Filó Lajos Alapítvány ügyvezető elnöke és *Szontagh Pál*, a Református Pedagógiai Intézet igazgatója. Négy pályamunka jutott az Országos Tudományos Diákköri Konferenciára. *Bordás Ráhel* és *Klemán Tünde*, *Fazekas Elek*, *Simon Márton*, valamint *Tapoti Antal* kutatását és előadását értékelték legjobbnak a zsűri.

A *Magyarországi Református Egyház Doktorok Kollégiuma Pedagógiai Szekciója* és az *Óvó- és Tanítóképzők Egyesületének* közös ülésén a pedagógia különböző szakágairól hangzott el néhány vitaindító előadás. Az *MPT Didaktikai Szakosztálya* és az *MPT Pest Megyei Tagozata* ülésén *Simon Kata* klinikai szakpszichológust látták vendégül. *Eszterág Ildikó* moderálásával szekcióbeszélgetés zajlott az agresszió természetéről és kezelésének módjairól óvodapedagógusok, tanárok, tanítók és hallgatók részvételével. A *Hittanoktató- és Kántorképző Intézet* délutáni ülésén teológiai témájú előadásokat hallgathattak az érdeklődők.

A *Nagy Sándor Emlékkonferencia* minden résztvevője számára tartalmas, számos új információban bővelkedő együttléttel szolgált, s egyúttal lelki feltöltődésre is jó alkalom volt.

Kisképző, tanév végi kiállítás, 2016. június
Joó Fanni, kerámia szak, 12. évfolyam